

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag v. namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 21 November 1897. N°. 1039.

Abonnementenprijs franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecties enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elk regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verzeningen 10 Cent p. regel.

Van de gemeene Gratie.

DERDE REEKS.
XXVI.

Ik dan doe datzelfde nu niet meer, maar de zonde die in mij woont. Rom. 7. 17.

Nu het onderzoek naar de beteekenis der gemeene gratie voor den Christen en zijn Middelaarswerk ten einde is gebracht, gaan we gelijksoortig onderzoek instellen ten opzichte van den Christen en diens toebereiding ten eeuwigen leven. Ook op dit punt is de bevestiging der gemeene gratie in de eeuw der Hervorming niet tot volledige uiteenzetting gekomen, en ook hier zal alzoo op feiten te wijzen zijn, die wel niemand betwist noch ontkent, maar die toch dusver in de dogmatiek zich niet de hun toekomende plaats zagen ingeruimd; en dat niettegenstaande ze voor de zielekens en de zielebeschaving van het kind van God uiterst belangrijk zijn. In de stichtelijke letterkunde, soms ook in het dicht, kwamen de zielebelevingen ten deze tot uiting, maar noch in de Catechismus, noch in de handboeken voor leerstellende Godgeleerdheid, noch ook in de Catechistische toelichtingen en predikatiën werd genoegzaam met de gemeene gratie bij de toebereiding ten eeuwigen leven gerekend. In afzonderlijke leerstellige studien kwam er een en ander aan het woord, maar zonder toch de zaak die het gold tot een zelfstandig afgerond geheel te vormen. Calvijn was er in voorgegaan, om wel de gemeene gratie als feit te belijden, en in de grondtrekken van het gebouw haar plaats aan te wijzen, maar zonder haar verder uit te werken; en de *issus de Calvin* hebben ook ten deze zijn voorbeeld gevolgd. Dat thans de nieuw ontwaakte Gereformeerde Theologie deze schade poogt in te halen, bedoelt intusschen in het minst niet een botvier aan de zucht, om *de vaderen* op de vingers te tikken; of om uit overdreven schoonheidsgevoel een onevenredigheid in den gevel van het leerstellig gebouw, zoo goed zoo kwaad het lukt, bij te werken; maar is geboden door de dreeve ervaring, die kerk en theologie ten gevolge van deze leemte hebben opgedaan. Vergunne men ons dit laatste vooraf met een kort woord nader toe te lichten.

De *gemeene gratie* raakt de verhouding van *natuur* en *genade*, of wil men, want dit komt ten slotte op hetzelfde neer, de verhouding tusschen *kerk* en *wereld*, tusschen de *Godgeleerdheid* en de *wereldsche wetenschap*, tusschen *oude* en *nieuwe menschen*, of ook, als we het zoo mogen uitdrukken, tusschen *ons* en *Christus*, en *ons* en *de menschen*. Er is een oud en er is een nieuw leven, waarvan de tegenstelling nooit sterker aan het licht trad dan toen Paulus schreef: *Wat ik (zondigs) doe, dat doe niet ik, maar de zonde die in mij woont.* Dat tweeërlei leven, dat zoo schoon in onze Geloofsbelijdenis, Art. 35, geteekend werd, is scherp onderscheiden, en nochtans verwant. Iets waarvan het gevolg steeds was en nog is, dat de eene maal het geestelijk leven zoo sterk als *nieuw* uitkomt, dat het al den indruk maakt, alsof het buiten alle verband met het natuurlijke stond, en door principieel nieuwe schepping ontstaan ware, en dus als een tweede zelfstandig iets naast het natuurlijke liep. De behoefte om zich zoo uit te spreken was zelfs zoo sterk, dat de heilige apostelen in

het minst niet aarzelen van een *nieuwen menschen*, van een *maaksel Gods*, als in Christus *geschapen* te spreken, daarbij uitgaande van de door Christus zelf aangegeven gedachte, dat we feitelijk bij dit nieuwe leven te doen hebben met een tweede *geboorte*. Zoo opgevat schijnt het dus alsof alle gemeenschap met wat vooraig, ware af te snijden, en alsof dienstegevolge ook alle gemeenschap met het nog nawerkend natuurlijk leven voor dit nieuwe leven, ware te ontkennen.

Hier tegenover echter staat een geheel andere beschouwing, met gelijke rechten. Want wel is het zoo, dat Jezus dit nieuwe leven uit een tweede *geboorte* doet opkomen; maar zonder de opmerking van Nicodemus te ontkennen, dat de eigen menschen van de eerste *geboorte* als ware het weer in zijn moeders lijf ingaat, en nu zelf ten tweeden male geboren wordt. Iets wat geestelijk genomen beduidt, dat het één zelfde leven is en blijft, maar een leven dat zijn geboorte overdoet. In de breede openbaring over de opstanding komt dezelfde gedachte uit. Wat er is sterft, maar sterft niet om vernietigd, en door iets nieuws vervangen te worden, maar om, door den dood henen, tot een menschen van hooger leven te ontwaken. Alzoo wordt de eenheid tusschen de natuurlijke en de geestelijke geboorte toch weer streng vastgehouden. Er gaat niet eenzijdig een oude menschen weg, om een anderen nieuwen menschen in zijn plaats te doen treden, maar het is en blijft dezelfde menschen, die eerst oud is, daarna nieuw wordt, en alzoo in zijn nieuw leven het product blijkt te zijn, niet van een tweede schepping, die gelijk aan de eerste zou zijn, maar van herschepping. Zelfs blijft na die herschepping de oude menschen nog voortbestaan en naderen, en het is juist uit dat voortbestaan en naderen van het ik in zijn eerste gestalte, dat zoo tal van pijnlijke vraagstukken voor het leven van Gods kind, van de kerk en van de Christelijke maatschappij geboren worden. Ook in het stuk van het genadeverbond komt deze zelfde waarheid tot uitdrukking. Immers het genadeverbond bindt juist het nieuwe leven aan het genealogisch verloop van het natuurlijke leven, wel niet in volstrekt zinn, maar zoo toch, dat het geestelijk verband tusschen Gods heiligen saamluopt met het geslachtsverband in het natuurlijke, naar de formule: *U en uwen zaden*, of *U en uwen kinderen*.

Hieruit is het duidelijk, dat de eene zaak van het nieuwe leven, of van het leven der genade, van twee zeer verschillende zijden kan gezien worden. Men kan of draag gevoelen om den nadruk te leggen op het *nieuwe* in dit leven, en dan dit *nieuwe* zoo sterk mogelijk doen uitkomen. Of wel er kan oorzaak zijn, om de aandacht saam te trekken op het *leed*, dat dit nieuwe leven *hetzelfde* is als het oude leven, edoch tot in den wortel vernieuwd. Wie het eerste beoogt, zal zoo ver mogelijk den samenhang met het oude ik op den achtergrond dringen; en wie omgekeerd het tweede wil, zal dien samenhang zoo breed als het kan uitmeten. Hieruit nu ontstaat het gevaar, dat de eerste ten slotte voor dien samenhang van het nieuwe ik met het oude ik kortweg het oog geheel sluit; terwijl anderzijds de tweede er licht toe komt, om het oude ik zoo sterk te laten uitkomen, dat ten slotte

dat oude ik voorkomt als de macht waardoor het nieuwe ik tot aanzijn kwam. Feitelijk heeft er dit dan ook toe geleid, dat op het Christelijke erf tweeërlei mening, tweeërlei inzicht, tweeërlei grondbeschouwing altoos met elkander worstelde.

Eenzijds toch kwam het streven op, dat in de dagen der Reformatie zich in de Dooperschen vastzette, om het ontstaan van het nieuwe leven als een tweede formeel schepping te verstaan; het vleesch en bloed van den Christen op te vatten als uit den hemel in deze wereld ingeschapen; en in samenhang hiermee alle verband tusschen Gods kind en de wereld te verbreken, en den Christen geheel van de burgermaatschappij door een dusgenoemde *milijnde* en het afwijzen van de overheidsambten uit te sluiten. Dit is het geestelijke dualisme. En anderzijds poogde zich daarentegen een richting te handhaven, die omstreeks denzelfden tijd het karakter van het Arminianisme aannam, en die aan het oude ik zoveel waarde toekende, dat ten leste het nieuwe leven geacht werd uit den wil van het oude ik te ontstaan; iets wat ten slotte op een vernietiging van Gods almachtige genade en op loochening van het volkomen verderf door de zonde moest uitloopen. Wie dit nu wel in het oog vat, zal terstond begrijpen, waarom onze vaderen in hun eerste worsteling, toen het tegen de Dooperschen ging, zeer beslist met hun belijdenis van de gemeene gratie uit den hoek kwamen, maar ook, hoe ze in hun tweeden strijd, nu niet met de Dooperschen, maar met de Arminianen, van de gemeene gratie zwegen, en al hun kracht saamtrokken op het handhaven van het karakter van het nieuwe leven als door God gewrocht *zonder* toedoen van het oude ik. En overmits nu die tweede strijd de laatste was, en achtereenvolgens in dezen tweeden strijd de dogmatische formules zijn uitgewerkt, laat het zich volkomen verklaren, hoe onze Gereformeerden, na eerst zoo moedig met hun belijdenis van de gemeene gratie opgetreden te zijn, nochtans in hun latere dogmatische uitwerking dit gewichtig leerstuk bijna glippen lieten.

Doch wat is nu daarna gebeurd? Toen eenmaal de Arminianen, niet enkel door de geestelijke kracht der waarheid, maar met behulp der Overheid, officieel en kerkelijk was ter aarde geworpen, stak de Gereformeerde theologie het zwaard op, ze staakte den strijd, en meende het voortaan af te kunnen met eendeloze herhaling der aloude, eens tegen de Arminianen gezegde bewijsvoering. Daartegenover nu sterkte zich de wereldgeest, om wetende dat hij geestelijk op verre na niet tot in zijn laatste verschansingen was ontwapend, telkens weer, zij het ook in anderen vorm, den alouden strijd met ons aan te binden. Zonder het zelf te vermoeden had de Gereformeerde Theologie zich bijna weer in den Dooperschen hoek van het dualisme laten dringen, en in de gemeente liep dit zelfs zoover, dat in Engeland het Calvinisme zich zoogoed als uitsluitend bij de Dooperschen of Baptisten staande hield, en dat hier te lande al wat met het Genadeverbond in verband stond, en alzoo op een samenhang met het natuurlijke leven wees, schier geheel in vergetelheid geraakte, om ja, den kinderdoop nog te laten staan, maar te midden van een geestelijke levensbeschouwing, waarbij welbeiden alleen Bejaardedoop passen zou.

Dit nu bracht teweeg, dat de Theologie aan onze hoogeschoolen of weinig anders deed dan het oude herkouwen, of wel ketterisch afdoelde; terwijl uit de gemeente wel drang opkwam, om de gemeenschap met de wereld af te snijden, en zich in conventuelen terug te trekken, maar gezins om in nieuwe, voortgezette en verder ontwikkelde Gereformeerde Theologie handhaving van het grondkarakter onzer oorspronkelijke reformatie te zoeken. In minder dan een halve eeuw heeft dit er toen in de gevolgen toe geleid, dat enerzijds de Theologie aan onze hoogeschoolen geheel met de Gereformeerde belijdenis brak en brutaalweg naar de paden des ongeloofs oversloeg; en dat anderzijds in de gemeente al wat nog bevestigend, in het mystieke verlies, en alzoo feitelijk eveneens de Gereformeerde belijdenis, niet in naam, maar metterdaad losliet. Een dreeve loop der dingen, die nog in de huidige gestalte onzer Gereformeerde kerken naverlt; en waaraan alleen door breed opgevatte en tegelijk diep ingrijpende godgeleerde studie een einde kan worden gemaakt.

Imiddels had na het inslapen der kerk en het bewusteloos inlinken der Gereformeerde Godgeleerdheid, de geest der wereld het terrein vrij gekregen, om op het breede erf der wetenschap en des maatschappijken levens het oude ik tot vernieuwde heerschappij te brengen. Al spoedig werd dit *oude ik* dan ook weer als gaaf erkend, en zelfs in zijn hooge voortreffelijkheid geprezen. Gevolg waarvan natuurlijk zijn moest en was, dat het bestaan zelfs van het *nieuwe ik* driestweg geloofend werd, ja, gebrandmerkt werd als het voortbrengsel van tweeërlei verbeelding, en dat tegen *de finen* als ingebeelde dwazen de strijd met spot en hoon, niet meer door ernstige discussie werd aangebonden. Er werd zelfs niet meer gezocht naar de juiste verhouding van de natuur en de genade. Alle genade werd driestweg ontkend; de natuur was het één en al geworden; en uit die natuur moest alles verklaard. En toen hier nu bij kwam, dat de onderzoekingen op natuurkundig gebied in nog geen eeuw een zoo duister ongekende vlucht namen, en tot zoo verrassende resultaten leidden, was het geen wonder, dat ten leste niet alleen de *genade* maar zelfs al wat *geestelijk* was in het gedrag geraakte, en de dag nabij scheen waarop het materialisme voor altoos triomfeeren zou.

Natuurlijk ware het toen de roeping der kerk en der Theologie geweest, om tegenover dezen overmoed van het *oude ik* en van het natuurleven, het deugdelijk recht van het *nieuwe ik* en van het leven der genade zoo fier te verdedigen, dat ten slotte het juiste verband tusschen beide weer viel aan te wijzen. Maar hier dacht de kerk niet aan. Ze dacht er niet aan in haar officiële vorm, want die was verstoend. En ook dacht ze er niet aan in haar geestelijke kern, want in die geestelijke kern trok ze deels rechtstreeks af naar wat men later de nachtschool noemde, of wel, ze zong het lied der onbedachtzaamheid in de geestelijke weelde van de mannen van den *Rivier*, die deels in philanthropie, deels in kinderlijke blijdschap de kracht meenden te bezitten, om dezen storm der geesten te bezweren. Dientengevolge is toen de taak, om het

geestelijke te redden en de verhouding tusschen geest en natuur op te sporen van de kerk van Christus overgegaan op de *Philosophie*. Omdat de kerk haar plicht niet deed, heeft Philosophie toen de taak overgenomen. Naar de Theologie luisterde niemand meer, naar de Philosophie een ieder. Daardoor is het toen geschied, dat de ernstige en nadenkende Christenen, die het gewicht van deze geestelijke worsteling gevoelden, zich afkeer van de Theologie hebben afgewend, en in den waan gingen leven dat de Philosophie ten slotte het Christendom redden moest. Schiemacher was de man, die het eerst dezen smaad van de Theologie gevoelde, en alsnu een poging waagde, om de Theologie weer op het paard te helpen, edoch door geen andere methode, dan door haar feitelijk in Philosophie op te zetten. Wat hij als Theologie aandiende, was feitelijk een philosophische gestalte in het theologische kleed. Zoo schiep Schiemacher de school der dusgenaamde Vermittelungstheologen of bemiddelende godgeleerden, die ten onzent in de Ethische Theologen optraden; een school juist daardoor gekenmerkt, dat ze de hoofdvragen van de verhouding van natuur en genade door de Philosophie liet uitmaken, en dan daaraan een geheel gewijzigde Theologie vasthaakte. En daartegenover stonden dan de mannen der meer positieve richtingen deels als Methodisten, die enkel maar de praktijk voor oogen hadden, en zich met de diepere vragen niet inlieten, deels als verstoende Gereformeerden, die wel de oude belijdenis met hand en tand vasthielden, maar zelf niet inzagen langs wat weg zij zich, van uit hun belijdenis, in deze meer machtige geestelijke worsteling mengen zouden.

Dit alles nu zou geheel anders zijn gelopen, indien de Gereformeerde kerk en de Gereformeerde Theologie naar belijdenis van de gemeene gratie, en, wat daarmee rechtstreeks samenhang, van de Verbondsleer, naar alle richtingen had weten uit te werken en door te voeren. Zoo toch zou zij ten slotte tot een bevredigende oplossing gekomen zijn van het zoo ingewikkeld en moeilijk verband tusschen natuur en genade, wereld en kerk, en allessins in staat zijn geweest, aan de Philosophie de leiding bij het nu opkomend geding te betwisten. Helaas, ze heeft dat niet gedaan. Ze heeft zich ingebeeld, dat de volkomen zegepraal reeds behaald was, toen ze te Dordt in 1618/9 aan den vrijen wil van den zondaar, d. i. aan het oude ik, het vermogen betwistte, om uit zich zelf ten goede te kiezen; en ze heeft de noodzakelijkheid niet ingezien, om den principieel strijd die hiera school, ook tot op de algemeene fundamente des levens door te zetten. Ze zocht steun bij de Overheid, en achtte zich achter het schild der Overheid veilig. Men ziet dan ook, hoe terstond na Dordt de verkracht uit onze Theologie wegterf. Voetius drong wel dieper door, maar werd niet begrepen. En zoo sliep onze Gereformeerde Theologie in, om eerst na jaren van werkeloosheid en smaad eindelijk weer naar haar schoen verleden terug te grijpen, maar om dan nu ook de gerechte straf te moeten ondergaan, dat ze aanvankelijk met wantrouwen begroet werd. Zelfs mag ze het als een bijzondere gunst Gods beschouwen, dat dit wantrouwen een zoo weinig fel karakter aannam, en reeds zoo

De Martelaren.

CCXXXIX.

JUAN DE LION.

In de dagen der Hervorming lag in de nabijheid van Sevilla een klooster, dat van den heiligen Isidorus genoemd. Aan dit klooster klopte op sekeren dag Juan de Lion, een kunstenaar (volgens anderen een kleermaker) aan, met de bede om opname in den kring der monniken. Hij kwam uit Mexico (Amerika), waar hij een tijdlang zijn kunst had uitgeoefend. De in Spanje algemeen heerschevende mening, dat het kloosterleven Gode aangename was dan het blijven in de wereld, bewoog ook hem, bij zijn terugkeer in zijn vaderland, de gelofte van monnik af te leggen. Weinig vermoedde hij echter, dat hij in die voor hem zoo heilige plaats heel wat anders vinden zou dan de werkelijkheid van den monnik. Immers, even voordat Juan het klooster van San Isidor binnenging, had de Heere daar zijn woord gebracht en het hart van menigen monnik daarvoor geopend, zodat toen onze martelaar daar eenige jaren verbleef had, hij had leeren verstaan, dat de hemel niet verkregen wordt door de goede werken van Rome, maar door de genade van Jezus Christus. En hiermee viel bij hem weg de lust om in het klooster te blijven. Hij vertiet dus het klooster onder het voorwendsel, dat zijne gezondheid slecht was.

Doch toen hij eenigen tijd buiten het klooster had verbleefd kwam de trek hierna weer bij hem terug, echter niet om er de oude kloosterregelen te volgen, maar om er de onderrichtingen te ontvangen van die vaders, welke de waar-

heid naar Gods Woord toegedaan waren. Hij keerde dus naar San Isidor's klooster terug, maar vond er niet wat hij zocht. De reformatisch gezinde monniken hadden hun woonplaats verlaten en waren naar Duitsland gevlucht. Spoedig wist onze Juan ook het klooster te ontloopen. Hij begaf zich naar Duitsland en trachtte er het voetspoor zijner vroegere leermeesters te vinden.

Dit gelukte hem te Frankfurt. Van daar begaf hij zich toen met hen naar Genève, waar hij bleef en zich voegde bij de Spaansche-Gereformeerde kerk. Nadat hij daar eenigen tijd gewoond had, vernam hij, dat in Engeland door den dood van Maria de bloedige vervolging der geloovigen opgehouden had, en hare zuster Elisabeth, zelve Protestantische, er de kerken der reformatie weer een veilige plaats had ingeruimd. Toen rees de gedachte bij Juan en zijne vrienden op, of zij niet liever naar Engeland zouden gaan met de Engelsche ballingen, die huiswaarts keerden.

De gedachte werd werkelijkheid en in kleine groepjes begaven de Spaansche vluchtelingen zich langs verschillende wegen naar Engeland. Dit was echter niet gemakkelijk, want het Spaansche hof had, in overleg met de Inquisitie, die verstoerd was over de vlucht der monniken van San Isidor, op den weg van Milaan naar Genève in Frankrijk, in Keulen, in Antwerpen en elders spionnen geplaatst, die de voortvluchtige Spanjaarden moesten beleeren. Juan de Lion vernam dit en nam een weg, die hem naar geen der genoemde plaatsen bracht, maar naar Straatsburg. Daar werd hij en zijn reisgenoot echter aan een der spionnen verraden. En deze, begeerig naar het loon, den verrader der geloovigen toegesegd, volgde den martelaar waar hij ging. Juan bereikte een van de Zeeuwse havens (sommigen noemen Vlissingen), waar hij zich naar inscheep naar Engeland. Doch eer hij dit kon doen nam de spion, die zich een bevel van arrest had aan-

geschaff, hem gevangen. Zoodra de vluchteling de gerechtsdiensz was, wendde hij zich tot zijn reisgenoot en zeide: *Laat ons gaan, God zal met ons zijn.* Nadat hij naar de naast bijgelegen stad gebracht was, werd hij wreed gepijnigd, om hem te dwingen tot het verraden zijner medevluchtelingen.

Daarop werd Juan en zijn medgezel naar Spanje gezonden. Gedurende de zeereis waren beide gevangenen niet alleen zwaar geboeid alsof zij groote misdadigers waren, maar ook droeg ieder hunner nog een *calise* of ijzeren helm, die hoofd en gezicht geheel bedekte en waaraan een stuk van hetzelfde metaal was verbonden, dat den vorm van een tong had en in den mond gesloten werd om het spreken te beletten. Bij hunne aankomst in Spanje werden beide gevangenen naar de gevangenis gebracht, Juan naar Sevilla en zijn reisgenoot, door sommigen Juan Hernandez, door anderen Juan Sanchez genaamd, naar Valladolid. De eerstgenoemde bleef vele dagen in zijn kerker, en werd op de gruwelijke wijze geplaagd. Dit lijd en het slechte voedsel dat hij kreeg, brachten hem een teering aan, zodat toen hij op den dag van het auto-da-fé, waarbij hij sterven zou, hij er zoo vermagerd uitzag, dat ieder die hem zag, behalve de inquisiteurs, medelijden met hem kreeg.

Met den sanbenito der Spaansche martelaren gekleed, begaf Juan de Lion zich naar den paal, vergezeld door eenen monnik, die met hem in het klooster van San Isidor nochtans geweest was en hem aan vele dingen herinnerde, waarvoor hij zich schamen moest.

Nadat men het voorwerp dat zijn tong in bedwang hield uit 's martelaars mond genomen had hoopte men, dat Juan den Christus zou verloochenen. Maar het tegendeel geschiedde, tot groote ontzetting der vijanden. In weinige maar krachtige woorden sprak hij kalm zijne geloofsbelijdenis uit en stierf toen den marteldood in de vlammen.

Juan Sanchez onderging geen ander lot. Deze was ook inderdicht om der vervolging voor de Protestanten wille gevlucht uit Valladolid naar de Nederlanden onder den naam van Juan de Bihar. Langen tijd bleef zijn schuilplaats den vijanden onbekend, doch toen die ontdekt was, werd hij vervolgd en eindelijk in geselschap van Juan de Lion gevonden en gevangen genomen. In Spanje werd hij als onbetwistbare ketter aan de overheid uitgeleverd en door deze ter dood veroordeeld. Op de gerechtsplaats bevrijdde men zijn tong van het voorwerp, dat hem belette te spreken.

Toen naderde hem een biechtvader. Daar hij echter van dezen niets weten wilde, werd de houthut angstgeken. Spoedig had het vuur der strikken, waarmee hij gebonden was, verteerd. Toen sloeg hij van den paal weg en sprong, niet wetende wat hij deed, op het stelschild, waarop zij, die in hunne laatste oogenblikken hunne belijdenis herriepen, dit plachten te doen. Terstond meldten de monniken op hem af en drongen op zijne herroeping aan. Intusschen was Sanchez echter tot zijn volle bewustzijn gekomen en wierp hij den blik om zich. Daar zag hij aan den eene zijde de boetelingen, aan den anderen kant echter den martelaar, die bijmoedig den dood te gemoet ging. Terstond wendde hij de oogen van de eersten af en begaf zich naar den schandpaal, waar hij om meer vuur vroeg. Vergramd over deze hardnekkigheid wedijverden de boogschutters en scherpschutters in het opstoken van het vuur des brandstapels. Zoo stierf Juan Sanchez in zijn 33e levensjaar, verlangend uitzien naar de erve der heiligen in de hemelen.

DE GAAY FORTHAN.